

Скорофатова А.О.

ORCID ID: 0000-0002-4036-2407

ДЕОНТИЧНА МОДАЛЬНІСТЬ ТА КАТЕГОРІЯ ПЕРФОРМАТИВНОСТІ В АСПЕКТІ ЛІНГВІСТИКИ ПРАВОВОГО ТЕКСТУ

***Анотація.** У статті зазначено, що проблема мовного вираження перформативності в законодавчому тексті є дискусійною, у зв'язку з чим розглянуто мовні та позамовні показники виконавчої сили висловлювань законодавця у формі правових приписів; схарактеризовано засоби вираження деонтичної модальності в нормативно-правових актах; визначено мовні складові частини перформативності акту встановлення права за допомогою прагматичного аналізу правового тексту; описано категоріальні властивості правового висловлювання; проаналізовано текстові та позатекстові показники перформативності в контексті деонтичної модальності та директивності нормативних суджень. Серед засобів вираження деонтичної модальності в правових текстах розглянуто наказ, заборону та дозвіл в експліцитному та імпліцитному вираженні на прикладах нормативно-правових актів, зокрема Кримінального кодексу України. Перформативи на тлі інших мовленнєвих актів типологічно поділяють на вердиктиви (судові рішення, висновки, вироки), комісиви (зобов'язання, обіцянки, декларовані наміри), бехавітиви (поведінка в соціумі – вітання, вибачення, співчуття тощо), експозитиви (метамовні висловлювання), егзерцитиви (висловлювання волі). Проведене дослідження дозволило встановити, що правові тексти, які є одиницями правового дискурсу, за своїми мовними та позамовними показниками є перформативними. Правові норми, що містяться в них, встановлені традиційним чином і обов'язкові для виконання. Система цих норм існує у суспільній свідомості та створює правові відносини. У статті подано лише деякі логіко-лінгвістичні характеристики деонтичної модальності та категорії перформативності правових текстів, тому подальшої розробки потребують численні аспекти інших категорій текстів (комунікативності, когерентності та інтертекстуальності).*

***Ключові слова:** деонтична модальність, перформатив, перформативне висловлювання, нормативне судження, правовий*

.....

текст, модус, диктум, текстова та позатекстова перформативність.

Інформація про автора: Скорофатова Анна Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри англійської мови гуманітарного спрямування № 3; Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського".

Електронна адреса: annaolexandrivnaskorofatova@gmail.com

Anna O. Skorofatova
 ORCID ID: 0000-0002-4036-2407

DEONTIC MODALITY AND THE CATEGORY OF PERFORMATIVITY IN THE ASPECT OF LEGAL TEXT'S LINGUISTICS

Abstract. *The article states that the problem of verbal expression of performativity in a legal text is debatable, therefore, the author considers language and non-language marks of the executive power of the legislator's statements in the form of legal prescriptions; characterizes means of expression of deontic modality in normative legal acts; determines the language components of the performativity of the act of establishing the law by means of a pragmatic analysis of a legal text; describes categorical properties of a legal expression; analyses textual and non-textual marks of performativity in the context of deontic modality and directiveness of normative utterances. Among the means of expressing deontic modality in legal texts, a precept, prohibition and permission in explicit and implicit expressions are considered on the examples of legal acts, in particular the Criminal Code of Ukraine. Performatives against the background of other speech acts are typologically divided into verdictives (judgments, decrees, sentences), commissives (obligations, promises, declared intentions), behavitives (behaviour in society – greetings, apologizing, condoling, etc.), expositives (metalinguage statements), exercitives (utterances that exercise powers). The research made it possible to establish that legal texts as units of legal discourse are performative in terms of their language and non-language marks. The legal prescriptions that contained in them are established in a traditional manner and are obligatory. The system of these prescriptions exists in the public consciousness and creates legal relations. The article presents only some logical and linguistic characteristics of deontic modality and performativity of legal texts, therefore, numerous aspects of other categories of legal texts (communicativeness, coherence and intertextuality) require further development.*

Keywords: *deontic modality, performative, performative utterance, normative utterance, legal text, modus, dictum, textual and extratextual performativity.*

Information about the author: *PhD, associate professor; associate professor of the department of English for humanities 3; National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute".*

E-mail: *annaolexandrivnaskorofatova@gmail.com*

Деонтична модальність та категорія перформативності – центральні поняття прагматики та логіки висловлювань. Розробкою теоретичних та практичних питань перформативів та деонтичної модальності свого часу займалися такі дослідники: Д. Вундерліх [8], Дж. Габермас [4], Дж. Остін [2], Дж. Серль [7], Б. Фрайзер [8], М. Лізісова [5], А. Матулевська та К. Гортіч [6] та ін. Перформатив як поняття і термін ввів у вжиток Дж. Остін, визначивши його як мовленнєву одиницю, яка в момент її виголошення не просто описує будь-яку дію, а є вже безпосередньою дією, здійснюваною мовцем у момент мовленнєвого акту, наприклад: *"Я називаю свого сина Олександром! I promise to do it!"*. У різноманітних дискурсах перформатив створює соціальну, комунікативну чи міжособистісну ситуацію, що спричинює певні наслідки: заяви, клятви, присяги, декларації, заповіти, виклики, оголошення війни, накази, розпорядження, прохання, вибачення тощо. Дискусійною є проблема мовного вираження перформативності у законодавчому тексті. У зв'язку з цим **метою** статті є опис мовних та позамовних показників виконавчої сили висловлювань законодавця у формі правових розпоряджень. Для реалізації поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань**: визначення мовних складових частин перформативності акту встановлення права за допомогою прагматичного аналізу правового тексту; опис категоріальних властивостей правового висловлювання; аналіз текстових та позатекстових показників перформативності у контексті деонтичної модальності та директивності нормативних суджень.

Як відомо, "правовим перформативним висловлюванням є акт встановлення права, виданий органом влади у вигляді законодавчого тексту" [1, с. 34]. Такими є кодекси, закони,

розпорядження, ухвали. Показники виконавчої сили слова у законодавчому тексті розкриваються через порівняння перформативних, нормативних, модальних та директивних висловлювань у результаті лінгвістичного аналізу тексту, при цьому текст розглядається як одиниця мови у правовому дискурсі, процес та водночас продукт мовної комунікації. "Стильовою домінантою правового тексту є деонтична модальність, підпорядкована перформативності акту встановлення права" [1, с. 34]. Судження з предикатами *повинен, має право, може* з їхніми текстовими еквівалентами *має, треба, є обов'язковим, належить, дозволено, заборонено* тощо класифікуються як модальні висловлювання через те, що в них йдеться про випадки, які оцінюються з позиції заборони чи дозволу певних дій чи станів, поданих у цьому висловлюванні. Модальність у мові – категорія, показниками якої є предикати, що виражають ставлення мовця до змісту висловлювання. Юристи ще трактують висловлювання у юридичному тексті як директивні, тому що акт встановлення права має ілюкативну функцію, яка полягає у формуванні поваги до встановлених норм, а також перлюкативну силу нав'язування цих норм. Директивні юридичні висловлювання є перформативами, з допомогою яких встановлюються норми у суспільній системі: суб'єкт влади – суб'єкти, підлеглі цій владі. Акт встановлення норми має силу, що об'єднує обидві сторони.

(1) Засоби вираження деонтичної модальності в правових текстах.

НАКАЗ: 1) експліцитне вираження (прямий наказ): "4. Засоби масової інформації зобов'язані об'єктивно висвітлювати хід виборчого процесу" (ст. 12 Закону "Про вибори президента України") (засоби: дієслова із семантикою наказу в теп. ч.: *зобов'язувати, доручати* тощо, модальні предикативи: *повинен, має* та ін., синтаксичні конструкції: *(є) зобов'язаний*) [1; с. 28–29]; 2) імпліцитне вираження: "Такими, що не мають судимості, визнаються: особи, умовно засуджені, якщо протягом іспитового строку вони не чинять нового злочину і якщо протягом зазначеного строку умовне

засудження щодо цих осіб не буде скасовано з інших підстав, передбачених законом" (ст. 55 Кримінального кодексу України) (засіб: дієслова дійсного способу теп. ч. у контекстуальному значенні наказу).

ЗАБОРОНА: 1) експліцитне вираження (пряма заборона): "Забороняється домагатись показань обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у справі, шляхом насильства, погроз та інших незаконних заходів" (ст. 22 Кримінального процесуального кодексу України) (засоби: зворотні дієслова в теп. ч.: забороняється, не дозволяється та ін.; безособові форми на -но, -то: заборонено тощо; модальні лексичні одиниці: не вправі, не мають права, не можна, не може та ін.) [1; с. 29]; 2) імпліцитне вираження: "Розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі по службі чи роботі, при відсутності ознак державної зради або шпигунства, – карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років" (ст. 67 Кримінального кодексу України).

ДОЗВІЛ: 1) експліцитне вираження (прямий дозвіл): "Суд, незалежно від призначеного кримінального покарання, може направити на примусове лікування особу, засуджену за злочин, вчинений на ґрунті алкоголізму чи наркоманії. Примусове лікування цих осіб провадиться, залежно від міри кримінального покарання, відповідно у місцях позбавлення волі або спеціальних медичних закладах" (ст. 14 Кримінального кодексу України); "Суд вправі звільнити підсудного від кримінальної відповідальності, коли буде визнано, що на час розгляду справи в суді внаслідок зміни обстановки вчинене особою діяння втратило суспільну небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною" (ст. 7 Кримінального процесуального кодексу України) (засоби: зворотні дієслова в теп. ч.: дозволяється, допускається та ін.; безособові форми на -но, -то: дозволено; модальні лексичні одиниці: може (можуть), має (мають) право, дає право; не зі зворотними дієсловами в теп. ч. або безособовими формами на -но, -то зі значенням заборони: не забороняється, не заборонено та ін.) [1; с. 29–30]; 2) імпліцитне

.....

вираження: "6. Громадянин України, який проживає або перебуває в період підготовки і проведення виборів за межами України і перебуває на консульському обліку, реалізує своє право голосу на виборах Президента України" (ст. 1 Закону "Про вибори президента України").

(2) Перформативи на тлі інших мовленнєвих актів

Залежно від інтенції адресанта теоретично серед мовленнєвих актів розрізняють констативи – твердження про факти, які підлягають верифікації (підтвердження автентичності) залежно від ступеня правдивості, і перформативи – висловлювання, які не підлягають такій верифікації, т. зв. виконавчі висловлювання.

Під впливом дискусії щодо теорії перформативів Дж. Остін [2] виділив у мовленнєвому акті три аспекти: 1) створення висловлювання згідно з мовними нормами – локуція; 2) вказівку на інтенцію автора висловлювання – ілокуція; 3) розуміння змісту та інтенції автора адресатом та його зворотний зв'язок – перлокуція. Провівши аналіз перформативних дієслів, Дж. Остін виділив п'ять типів мовленнєвих актів: вердиктиви (судові рішення, висновки, вироки), комісиви (зобов'язання, обіцянки, декларовані наміри), бехавітиви (поведінка в соціумі – вітання, подяка тощо), експозитиви (метамовні висловлювання – цитування, дефініції, з'ясування тощо), егзерцитиви (висловлювання, які спираються на наявні повноваження, судження, які ословлюють волю – розпорядження, накази, протести, застереження).

Свою класифікацію перформативних висловлювань, в основі якої є ідеалістична інтерпретація мовленнєвого акту, пропонує Ю. Габермас [4], який виділяє такі типи мовленнєвих актів: а) комунікативні (Kommunikativa) – передають загальний прагматичний зміст мовленнєвих єдностей (запитання, відповіді, заперечення, цитування тощо); б) констативні (Konstativa) – передають невідому для мовця інформацію (повідомлення, описи, пояснення, зауваження, підтвердження, спростування та ін.); в) репрезентативні (Repräsentativa) – використовуються для самовираження мовця (ословлення

сподівань, намірів, почуттів, побажань та ін.); г) регулятивні (Regulativa) – визначають відносини між мовцем і реципієнтом, засновані на певних правилах, які можуть враховуватися або не враховуватися комунікантами (накази, вимоги, погрози, попередження, заборони, дозволи, підтвердження, поради, визнання, згода, прощення тощо); д) універсалії (Universalien) – описують інституційно зумовлені дії мовця, закріплені в суспільстві нормами і правилами (вітання, подяка, привітання, знайомство, весілля, хрещення, заручини, суперечка, прокляття, вираження співчуття та ін.); е) оперативні (Operativa) – експлікують використання логічних, конструктивних, лінгвістичних та інших правил (різного роду визначення, обґрунтування, класифікації, розподіл тощо).

Існує ще одна теорія ілокутивних актів, запропонована Б. Фрейзером [3]. Залежно від комунікативної інтенції того, хто говорить, автор виділяє кілька груп дієслів, що утворюють таксономію ілокутивних актів: а) ствердження (Acts of Asserting); б) оцінка (Acts of Evaluating); в) ставлення мовця (Acts of Reflecting Speaker Attitude); г) обумовлення (Acts of Stipulating); д) прохання (Acts of Requesting); е) пропозиція (Acts of Suggesting); ж) акти влади (Acts of Exercising Authority); з) зобов'язання (Acts of Committing).

Д. Вундерліх [8] пропонує свою класифікацію мовленнєвих актів, побудовану з урахуванням класифікацій Дж. Остіна, Дж. Серля, Б. Фрейзера. Автор визнає найважливішим семантико-прагматичним поняттям явище мовленнєвого акту. Він розрізняє такі інтенціональні (ілокутивні) типи: а) директив (Direktiv) – спонукання, прохання, накази, розпорядження, вказівки, інструкції, нормативні акти тощо; б) комісив (Komissiv) – обіцянки, погрози, оголошення тощо; в) еротетичний тип (Erotetisch) – висловлювання із запитальними словами; г) репрезентатив (Repräsentativ) – включає твердження, повідомлення, описи, констатації, звіти, пояснення, засвідчення, заяви тощо; д) сатисфактив (Satisfaktiv) – вибачення, подяки, відповіді, обґрунтування, виправдання тощо; е) ретрактив (Retraktiv) – заяви про неможливість виконати

.....

обіцянку, уточнення про зроблене раніше твердження, дозволи тощо; ж) декларація (Deklaration) – поєднує назви, ухвали, призначення, вироки, встановлення порядку денного, відкриття засідання; з) вокатив (Vokativ) – звернення, виклики, заклики.

(3) Юридичний текст як акт мовної комунікації

Юридичний текст – складний акт мовної комунікації, а його видова специфіка полягає у тому, що він є актом встановлення правових норм і має певні категоріальні властивості та правила дискурсу (процес мовленнєвої діяльності у певній комунікативній ситуації). Значення юридичного тексту (правового предмета) вміщено в суспільну свідомість. Одиниця юридичної мови є семіотичною конструкцією, складеною із символічних знаків мови, які вказують на певний суспільний контекст, але не виявлені безпосередньо. Встановлені у формі розпоряджень правові норми стосуються реальних відносин між людьми, а також вписуються в правову культуру певної людської спільноти, але цих відносин не описують. Юридичний вислів не є повідомленням, не вказує на конкретні речі, а є фактором, який уможливорює появу певної реальності. Безпосередньо вербалізованими знаками у юридичному тексті є знаки категорій, що інтерпретуються як правові категорії, або суттєві характеристики предмета. В основі цих характеристик покладено поняття директивності висловлювання, а також поняття зобов'язальності дій адресата.

Прагматичні риси юридичного тексту представлені як дискурсивні стратегії, що ґрунтуються на понятті участі у створенні дискурсу, а також на комунікативних інтенціях інтерлокуторів (учасників дискурсу). Ці стратегії підпорядковані стилю комунікації, а також моделям комунікації, які викликають різні директивні та зобов'язальні ефекти. Текст сформовано на традиційних засадах, вписано в контекст монологу законодавця та культури професійної діяльності законодавчої влади. Застосування ілюктивних засобів директивних стратегій має на меті досягнення ефективності законодавчих текстів.

Автором є уповноважений на підставі законодавчої компетенції легіслатор (законодавець). Його інтерлокутори – підлеглі законодавчій владі. Предметом встановлення для законодавця є кваліфікація поведінки (дій) його інтерлокуторів – як вищих, так і нижчих суб'єктів, підлеглих законодавчій владі. Елементи правової норми створюють закінчені та достатні складові акту комунікації.

Стратегії юридичного дискурсу виявляються у його синтаксичних структурах. Глобальну структуру тексту утворюють: 1) текстова рамка з ініціальною складовою частиною у вигляді преамбули; 2) розчленований на розділи та параграфи корпус тексту, який містить редакції правових розпоряджень; 3) сигнали кінця, які інформують про обов'язковість приписів, розміщених у корпусі тексту. Юридичний дискурс складається з розчленованих висловлювань, які становлять одиниці комунікації. Правові приписи є комунікативними одиницями мікроструктури.

У семантико-прагматичному аналізі тексту нормативне висловлювання є полісуб'єктною структурою. Текстова рамка (модус) визначає перформативність тексту як акт встановлення норми. Прагматична складова частина текстової рамки може стосуватися як цілого акту встановлення, так і окремих правових норм, висловлених у приписах. Розчленований на параграфи корпус тексту, а також прикінцеві положення, які є сигналами його обов'язковості, включають вербальну комунікацію про предмет встановлення, яка є референтним показником (диктумом). Нормативна інформація, що вміщена в референції (співвідношення мовних знаків та позатекстової реальності), визначається предикатом зобов'язальності або наказовості та визначає модалізатор судження (табл. 1).

Таблиця 1. Структура нормативного висловлювання

Модус	Диктум	
Показник текстової рамки	Референтний показник	Модалізатор
	Вербальна комунікація	Предикат повинності чи наказу

(4) Категоріальні властивості висловлювання

Відповідно до семантико-прагматичної репрезентації висловлювання виклад правової норми в диктумі включає пропозицію (семантичне значення) та зміст, натомість модус має суб'юнктивний (умовний) характер судження, є його обрамленням, вказує на ставлення до представленого стану речей у вигляді ілокутивного призначення судження. Модус із диктумом поєднує допоміжний сполучник. У розмовній мові суб'юнктивною рамкою є твердження, запитання чи наказ, хоча з прагматичної точки зору перформативні дієслова можуть висловлювати різні типи мовленнєвих актів, такі як висловлення думки щодо стану справ, рішення, зобов'язання тощо. Натомість у юридичній мові суб'юнктивна рамка є показником, який робить висловлювання виконавчим актом встановлення правової норми з постійною обов'язковістю у певній правовій ситуації (табл. 2).

Таблиця 2. Структура розмовного та юридичного висловлювань

Тип мови	Різновид мови	Метамовна рамка судження (модус)	Судження (диктум)	
Твердження Запитання Директива	Розмовна	Стверджую,... Запитую,... Наказую,...	Z	
Вердиктив Егзерцитив Комісив Декларатив	Квазіюридична Юридична	Висловлюю волю, (не)хай буде...	Z	
Встановлення юридичної норми	Юридична	Встановлюю Z (= цим встановлюю, (не)хай буде Z)	Сфера застосування	Сфера нормування

Висловлювання у розмовній мові можуть мати квазіперформативний характер. "У квазіправових відносинах ці висловлювання регулюють права та обов'язки інтерлокуторів, які виникають із прийнятих у певному середовищі звичаїв і моделей поведінки та мають обов'язкову силу у цьому

середовищі, хоча з погляду права не утворюють правових відносин" [1, с. 34]. Проте перформативні правові висловлювання створюють правові відносини, які накладають на адресата обов'язок поважати встановлені норми і водночас надають адресанту права на накладення санкцій, якщо адресат не дотримувався цієї норми [1, с. 35].

Висловлювання, які є актами встановлення норм, прагматично ближчі до вердиктивів, езерцитів і комісивів (за Дж. Остіном) і до декларативів (за Дж. Серлем) [7]. Ці типи висловлювань відповідають радше правотворчим актам у правовій культурі загального права (common law), і менш культурі встановленого права. У разі метатекстового висловлювання, що визначає норму права, модус ідентифікує адресанта висловлювання як особу, що має право встановлювати право, а адресата як особу, що зобов'язана поважати право у відповідних обставинах. Наказ законодавця не просто є директивою, а встановленням норми. Законодавець ословлює перформативи, які створюють правову дійсність, світ норм.

Нормативне висловлювання не є ані повідомленням, ані показником предметного співвіднесення. Однак зміст норми стосується такої реальності, яка могла б бути в майбутньому співвіднесена у свідомості адресата з реальним світом, у юридичному висловлюванні судження містить комунікативну інтенцію, тобто визначає ставлення суб'єкта до денотату, яким є майбутня діяльність адресата за певних обставин. З референтних елементів складаються вирази, вжиті референтно, а також модалізатори, які ці вирази категоризують (див. табл. 3).

Таблиця 3. Схема референції норми

Судження – диктум : референтна складова		
майбутня діяльність		Категоріальний показник – модалізатор
Гіпотеза Диспозиція	Якщо настає ситуація Р, то Х діє Q	Повинен Може Має право

(5) Показники текстової та позатекстової перформативності

Функція перформативних дієслів в юридичному тексті полягає в тому, що вони мають здатність об'єднувати два мовленнєві акти на двох різних рівнях: 1) мовленнєвого акту вищого рівня з перформативним дієсловом зі значенням ілокутивної сили, наприклад, *постановляю, (не)хай буде те*; 2) мовленнєвого акту нижчого рівня з модальним дієсловом, наприклад, *Х за обставин Р (не)повинен ((не)має право, (не)може) поводитися Q*.

Перформативне дієслово у модусі конститує судження, яке виконує одночасно такі умови: 1) у позиції підмета виступає нормодавець; 2) у позиції додатка виступає адресат норми; 3) конструкція набуває значення '*Я ухвалюю: має бути Р*': у цій конструкції сигнал випадку, який є встановленням норми, – приєднання норми після перформативного дієслова. Перформативну функцію виконує законодавчий текст незалежно від того, чи виражені показники перформативності (*expressis verbis*) чи ні. Перформативним висловлюванням може бути як цілий законодавчий текст (закон, кодекс, розпорядження, постанова з титулами розділів, підрозділів), виданий компетентною законодавчою владою, так і окремі приписи, відредаговані у вигляді статей і параграфів. Поняття перформативного висловлювання охоплює конвенціональний позамовний елемент, умовний, тісно пов'язаний із висловлюванням легіслатора, що дозволяє приписати такому висловлюванню значення, відмінне від суто мовного розуміння тексту. Це значення пов'язано насамперед з конвенсією, прийнятою автором та адресатом такого висловлювання. Позамовна конвенсія може бути визначена правовими правилами, звичайними правилами, правилами, прийнятими у певних групах чи організаціях тощо. Принципи редакції сучасних законодавчих текстів не передбачають запровадження показників перформативності у правових приписах. Ці показники пресупоновані ритуальним характером акту встановлення права.

(6) Предикативні модальні висловлювання в нормативних судженнях

Для юридичного тексту характерна універсальна прагматична структура ситуативного використання мови для встановлення права, складові показники правового тексту є кліше, які використовуються для ословлення перформативної модальності в нормативних судженнях. У багаторівневому юридичному висловлюванні на нижчому рівні розміщуються мовленнєві акти наказного характеру. Юридична (деонтична) модальність вміщує дві релятивізації: ту, що співвідносить певне звернення з адресатом норми, тобто з особою, залежно від якої класифікуємо звернення як наказне, заборонне, індиферентне, дозвоільне, фактуальне або індиферентне; і ту, що кваліфікує те саме звернення з погляду іншого реципієнта, і більше належить до звернень, що є предметом права, компетенції чи захисту прав (табл. 4).

Таблиця 4. Правова модальність у нормативному акті

Літерні символи	X	Y	S
Суб'єкт	Адресат норми	Реципієнт поведінки, передбаченої нормою	Уповноважений орган
Дії суб'єкта	Наказне Заборонне Дозвоільне Фактуальне Індиферентне	-	-
Ситуація суб'єкта	-	Права Захист прав	Компетенція

Отже, правові тексти, які є одиницями правового дискурсу, за своїми мовними та позамовними показниками є перформативними. Правові норми, що містяться в них, встановлені традиційним чином і обов'язкові для виконання. Система цих норм існує у суспільній свідомості та створює правові відносини. У статті подано лише деякі логіко-лінгвістичні характеристики деонтичної модальності та категорії перформативності правових текстів. Подальшої

розробки потребують численні аспекти інших категорій текстів нормативно-правових актів (комунікативності, когерентності та інтертекстуальності).

ЛІТЕРАТУРА

1. Скорофатова А.О. Основи юридичної лінгвістики. Київ, 2020.
2. Austin J. *How to do things with words*. Oxford, 1962.
3. Fraser B. Hedged performatives. *Syntax and Semantics*. Vol. 3 : *Speech Acts*. New York etc. : Academic Press, 1975. P. 187–210.
4. Habermas J. *Vorbereitende Bemerkungen zu einer Theorie der kommunikativen Kompetenz*. Frankfurt : Suhrkamp, 1971. P. 101–141.
5. Lizisowa M. T. Performatywne wypowiedzi prawne w aspekcie lingistyki tekstu. *Prawo i język* / red. Anna Mróz, Adam Niewiadomski, Monika Pawelec. Warszawa : Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 2009. P. 19–36.
6. Matulewska A., Gortych K. Translacyjne problemy wyrażania modalności deontycznej w tekstach aktów normatywnych w języku polskim, angielskim i greckim. *Prawo i język* / red. Anna Mróz, Adam Niewiadomski, Monika Pawelec. Warszawa : Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 2009. P. 65–78.
7. Searle J. Meaning, communication, and representation. *Philosophical Grounds of Rationality: Intentions, Categories, Ends*. / ed. Richard E. Grandy & Richard Warner. Oxford University Press, 1986. P. 209–226.
8. Wunderlich D. *Studien zur Sprechakttheorie*. Frankfurt : Suhrkamp, 1976.

REFERENCES

1. Skorofatova, A. (2020). *Fundamentals of forensic linguistics* [Osnovy yurydychnoi linhvistyky]. Kyiv : Personal [in Ukrainian].
2. Austin, J. (1962). *How to do things with words*. Oxford [in English].
3. Fraser, B. (1975). Hedged performatives. *Syntax and Semantics. Speech Acts*. New York etc. : Academic Press, 3, 187–210 [in English].
4. Habermas, J. (1971). *Vorbereitende Bemerkungen zu einer Theorie der kommunikativen Kompetenz*. Suhrkamp-Verlag [in German].
5. Lizisowa, M. T. (2009). Performatywne wypowiedzi prawne w aspekcie lingistyki tekstu. *Prawo i język*. Warszawa : Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 19–36 [in Polish].

6. Matulewska, A., Gortych, K. (2009). Translacyjne problemy wyrażania modalności deontycznej w tekstach aktów normatywnych w języku polskim, angielskim i greckim. *Prawo i język*. Warszawa : Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego, 65–78 [in Polish].

7. Searle, J. (1986). Meaning, communication, and representation. *Grandy, R. & Warner, R. Philosophical Grounds of Rationality: Intentions, Categories, Ends*. Oxford University Press, 209–226 [in English].

8. Wunderlich, D. (1976). *Studien zur Sprechakttheorie*. Suhrkamp [in German].

Дата надходження до редакції – 10.08.2024

Дата затвердження редакцією – 27.08.2024

Ця публікація ліцензована на умовах Creative
Commons Attribution 4.0 International License